

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ט, 2009
מספר השאלון: 572,057202
נספח: מפה לשאלה 5

גאוגרפיה

2 יחידות לימוד

רק כחלק מבחינה מפוצלת ב-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה 27 שאלות בסך הכול בשלושה חבלים ובחמישה נושאים.

גאוגרפיה חבלית וגאוגרפיה נושאית

החבלים: * ארצות-הברית או: ארצות-הברית הבת-רעשייתית.
* מערב אירופה לקראת המאה ה-21
* העולם המתפתח (העולם השלישי)

הנושאים: * יישובים עירוניים * גאוגרפיה כלכלית
* גאולוגיה * גאומורפולוגיה
* אקלים

עליך לענות על חמש שאלות בלבד, לפי ההוראות בגוף השאלון.
לכל שאלה – 20 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אטלס משנת 1993 ואילך:

אטלס אוניברסיטאי חדש (הוצאת יבנה)
אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
אטלס כרטא אוניברסלי

שים לב: אין להשתמש באטלס גיאוגרפי יבנה, הכולל את המילון למונחי הגיאוגרפיה.

ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטונים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

גאוגרפיה חבלית וגאוגרפיה נושאית

בשאלון זה 27 שאלות, ומהן עליך לענות על חמש בלבד (לכל שאלה – 20 נקודות).
שים לב: אין לענות על יותר משתי שאלות באותו חבל ו/או באותו נושא.

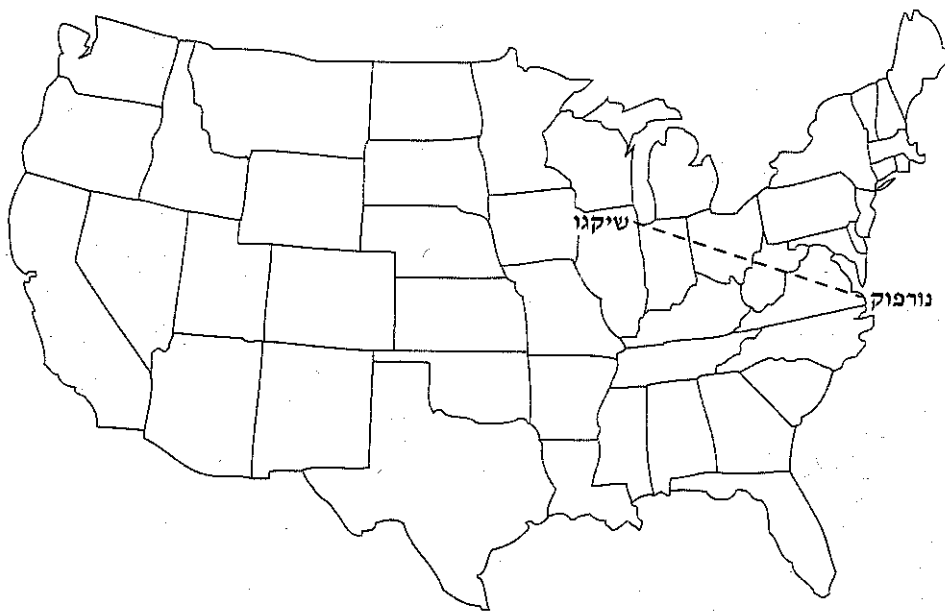
גאוגרפיה חבלית

ארצות-הברית

שים לב: נבחן שבוחר לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית
אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית בתר-תעשייתית.

1. יחידות נוף בצפון מזרח ארצות-הברית

לפניך מפה סכמטית של ארצות-הברית, ובה מסורטט קו מנורפוק שבמדינת וירג'יניה לשיקגו שבמדינת אילינוי.

א. ציין שלוש יחידות נוף לאורך הקו. (4 נקודות)

ב. ציין תהליך פיזי אחד שעיצב את הנוף לאורך הקו, והסבר כיצד הוא עיצב את הנוף.
(8 נקודות)

ג. בחר באחת מיחידות הנוף שציינת בסעיף א, ותאר שתי השפעות של המאפיינים הפיזיים שלה על ההתיישבות ו/או על הכלכלה. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

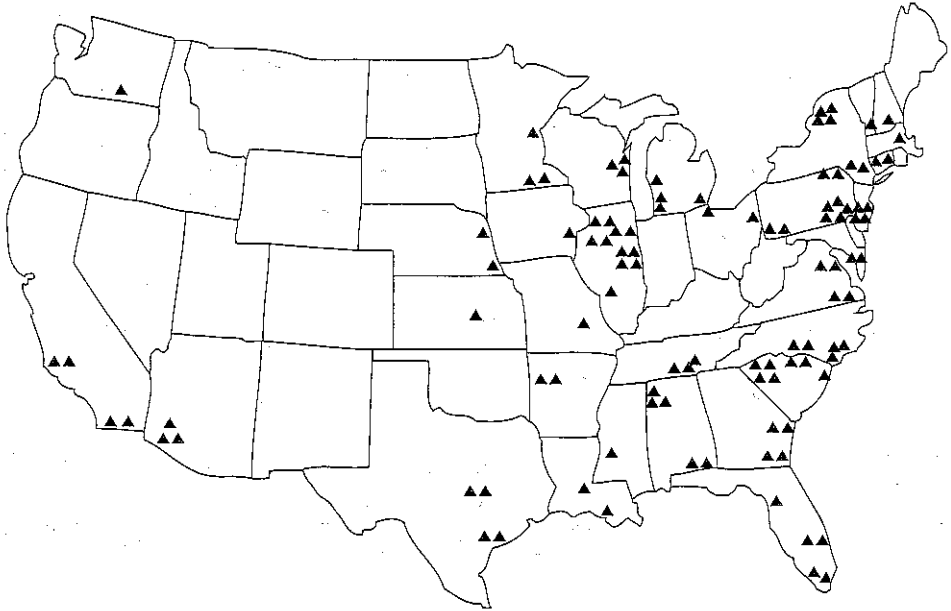
2. תחנות כוח גרעיניות

א. עיין במפה שלפניך.

תאר את התפרוסת של תחנות הכוח הגרעיניות בארצות-הברית, והסבר את הגורם

העיקרי לתפרוסת זו. (10 נקודות)

תחנות כוח גרעיניות בארצות-הברית

ב. האם לדעתך יגדל או יקטן בעתיד מספרן של תחנות הכוח הגרעיניות בארצות-הברית?

נמק את דבריך. (10 נקודות)

3. מיאמי ולוס אנג'לס

א. תאר שני גורמי מיקום משותפים ו/או דומים של מיאמי ושל לוס אנג'לס.

(10 נקודות)

ב. בתקופות שונות בהיסטוריה של ארצות-הברית היו מיאמי ולוס אנג'לס יעדים

להגירה פנימית.

לכל אחת מן הערים, תאר את אופי המהגרים שהגיעו אליה ואת הקשר בין אופי

המהגרים ובין ענפי הכלכלה שהתפתחו בה.

(10 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

ארצות-הברית הבתר-תעשייתית

שים לב: נבחן שבוחר לענות על שאלות הנוגעות ל**ארצות-הברית הבתר-תעשייתית** אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות ל**ארצות-הברית**.

4. תעסוקה

לפניך טבלה, ובה נתונים על מספר המועסקים בחבלים השונים בארצות-הברית בשנים 1960 ו-2008.
עיין בה, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריה.

מספר המועסקים בארצות-הברית – לפי תבל ארץ (1960, 2008)

השינוי באחוזים בין 1960-2008	2008 (אלפי מועסקים)	1960 (אלפי מועסקים)	החבל בארצות-הברית
81	28,325	15,616	צפון מזרח
120	34,887	15,837	החבל התיכון
289	55,422	14,246	דרום
336	36,378	8,336	מערב
187	155,012	54,035	בכל המדינה

- א. השווה בין השינוי שחל במספר המועסקים בכל חבל לשינוי שחל בכל המדינה בשנים 1960-2008. (4 נקודות)
- ב. על פי ההשוואה שערכת בסעיף א, חלק את החבלים לשתי קבוצות, ותן שם לכל קבוצה. (6 נקודות)
- ג. בחר בשני חבלים, אחד מכל קבוצה, ותאר גורם אחד לשינוי שחל בכל חבל (סה"כ – שני גורמים). (10 נקודות)

5. גשם חומצי

- א. הסבר: מהו גשם חומצי ומה גורם לו. (6 נקודות)
- ב. עיין במפה שבנספח: תפרוסת הגשם החומצי בארצות-הברית (2002).
תאר את תפרוסת הגשם החומצי בארצות-הברית, והסבר אותה. (7 נקודות)
- ג. ציין שני נזקים שגורם גשם חומצי, והסבר דרך אחת שנקטת בארצות-הברית כדי לצמצם את בעיית הגשם החומצי. (7 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

6. חקלאות

עיין בטבלה שלפניך, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריה.

מספר החוות בארצות-הברית – לפי סוג הבעלות בשנים 1978-1997
(אלפים)

שנה	סוג הבעלות	בבעלות פרטית או משפחתית	בבעלות שותפות של יחידים	בבעלות חברות גדולות (תאגידים)
1978	1,966	233	50	
1982	1,946	223	60	
1987	1,809	187	67	
1992	1,653	187	73	
1997	1,643	169	84	

- א. מהי המגמה הנראית בכל סוג בעלות לאורך השנים? (4 נקודות)
- ב. הסבר את התהליך שהוא הגורם העיקרי למגמות שתיארת בסעיף א. (8 נקודות)
- ג. בשנת 2002 היה הרווח הממוצע בחוות משפחתיות 42 דולר לדונם, ואילו בחוות של תאגידים היה הרווח 130 דולר לדונם.
הבא הסבר אחד להפרש ברווחים של שני סוגי החוות. (8 נקודות)

מערב אירופה (לקראת המאה ה-21)

7. החקלאות והמרחב הכפרי

בעקבות הקמת האיחוד האירופי חלו שינויים רבים בחקלאות ובמרחב הכפרי באירופה.

- א. תאר שני שינויים שחלו בחקלאות ו/או במרחב הכפרי. (10 נקודות)
- ב. הסבר כיצד שתי פעולות של האיחוד האירופי גורמות לשינויים בחקלאות ו/או במרחב הכפרי. (10 נקודות)

8. מקורות אנרגיה

א. הסבר מדוע בעבר (עד אמצע המאה ה-20) היה לפחם תפקיד חשוב בהתפתחות של

אירופה. (8 נקודות)

ב. כיום חשיבות הפחם לכלכלה של אירופה קטנה משהייתה בעבר. יש הטוענים שבעתיד חשיבותו תחזור ותעלה.

הבא נימוק אחד התומך בטענה זו, ונימוק אחד השולל אותה. (12 נקודות)

9. נמל רוטרדם – הולנד

- א. הסבר שלוש גורמי מיקום של נמל רוטרדם, שהפכו אותו לאחד הנמלים הגדולים בעולם. (10 נקודות)
- ב. הסבר שתי השפעות של נמל רוטרדם על העיר רוטרדם, והשפעה אחת של הנמל על הולנד כולה. (10 נקודות)

העולם המתפתח (העולם השלישי)

10. גלובליזציה

- חברות רב-לאומיות, שההנהלות שלהן נמצאות במדינות מפותחות, מייצרות במדינות מתפתחות מוצרים רבים הנמכרים בעולם.
- א. הסבר שתי סיבות למיקום מרכזי הייצור של חברות רב-לאומיות במדינות מתפתחות. (8 נקודות)
- ב. ציין שתי השפעות שליליות ושתי השפעות חיוביות של פעילות חברות רב-לאומיות במדינות מתפתחות. (12 נקודות)

11. חקלאות

- א. תאר שני קשיים בייצור מזון בעולם המתפתח. (7 נקודות)
- ב. מהי "המהפכה הירוקה"? כיצד השפיעה מהפכה זו על ייצור המזון בעולם המתפתח? (6 נקודות)
- ג. תאר שני היבטים שליליים של "המהפכה הירוקה". (7 נקודות)

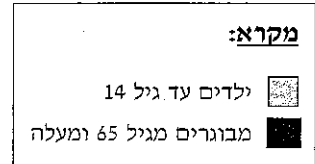
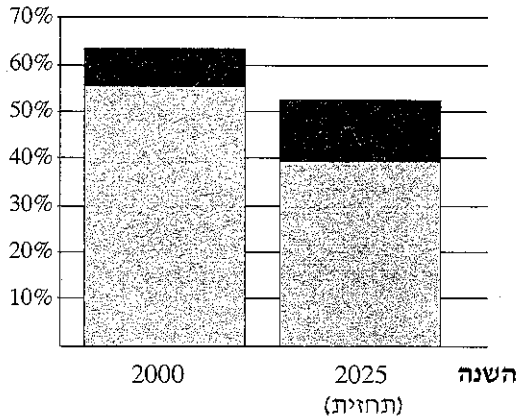
12. אוכלוסייה

עיין בתרשים שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

שיעור האוכלוסייה הנתמכת (התלויה) במדינות מתפתחות
בשנים 2000, 2025 (תחזית)

שיעור האוכלוסייה

הנתמכת

שים לב: בתרשים זה לא מצוינת אוכלוסיית התומכים.

- א. ציין את השינוי הצפוי בשיעור הכולל של האוכלוסייה הנתמכת (התלויה), ואת שני השינויים בהרכב שלה (סה"כ – שלושה שינויים). (10 נקודות)
- ב. תאר שתי השפעות חברתיות ו/או כלכליות של השינויים שתיארת בסעיף א. (10 נקודות)

גאוגרפיה נושאת

יישובים עירוניים

13. תהליך העיור במדינות שונות

עיין בנתונים שבטבלה שלפניך, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריה.

גודל האוכלוסייה בארבע ערים בשנים נבחרות (מיליונים)

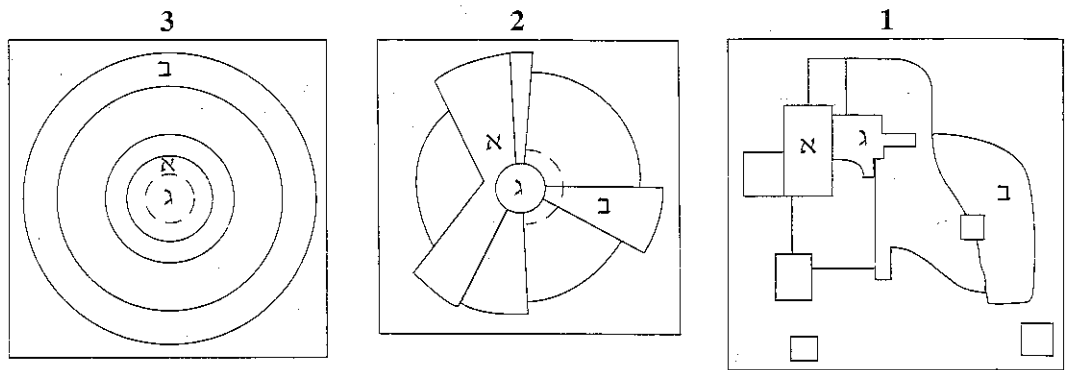
העיר	השנה	1975	2000	2025 (תחזית)
מומבאי/בומביי (הודו)	7	16	26.3	
פריז (צרפת)	8.6	9.7	10	
קהיר (מצרים)	9.4	10.4	15.6	
ניו יורק (ארצות-הברית)	15.9	19	20.6	

- א. תאר את גידול האוכלוסייה עד שנת 2025 בכל אחת מהערים, וחלק אותן לשתי קבוצות על פי קצב הגידול שלהן. (6 נקודות)
- ב. הסבר שתי סיבות להבדל בקצב גידול האוכלוסייה בין שתי קבוצות הערים שציינת בסעיף א. (7 נקודות)
- ג. הסבר שתי בעיות שעלולות להיווצר כתוצאה מגידול מהיר של ערים. (7 נקודות)

14. דגמי ערים

עיינ באיורים 1-3 שלפניך שבהם מוצגים שלושה דגמי ערים, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריהם.

- א. ציין את השמות של שלושת דגמי הערים המוצגים באיורים 1-3. (4 נקודות)
- ב. בכל אחד מהדגמים מסומנים באותיות א-ג שלושה שימושי קרקע: מע"ר; תעשייה ומלאכה (תעשייה קלה); מגורים ברמה גבוהה. ציין באיזו אות מסומן כל אחד משימושי הקרקע. (שים לב: סימון שימושי הקרקע משותף לכל הדגמים). (6 נקודות)
- ג. לכל אחד משימושי הקרקע א-ג יש גורם מיקום משותף בכל הדגמים. לכל שימוש קרקע, הסבר את גורם המיקום שלו (סה"כ – שלושה גורמים). (10 נקודות)

15. ערים עתיקות

- א. לפניך רשימה של חמש ערים עתיקות. בחר בשלוש מהן והסבר גורם מיקום אחד של כל עיר (סה"כ – שלושה גורמים). (12 נקודות)
- יריחו (ישראל)
  - בוכרה (אוזבקיסטן)
  - נפולי (איטליה)
  - מכה (ערב הסעודית)
  - פריז (צרפת)
- ב. בחר באחד מגורמי המיקום שהסברת בסעיף א. האם לדעתך גם כיום גורם זה משפיע על הקמת ערים? נמק את דבריך. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

גאוגרפיה כלכלית

16. תחבורה ימית

הטבלה שלפניך מציגה את רשימת עשרת הנמלים הגדולים ביותר בעולם (מהגדול לקטן) ואת המדינות שבהן הם נמצאים.
עיין בטבלה וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריה.

עשרת הנמלים הגדולים בעולם (2006)

המדינה	הנמל	הדירוג
סינגפור	סינגפור	1
סין	הונג קונג	2
סין	שנגהאי	3
סין	שנזין	4
קוריאה הדרומית	בוסאן	5
טייוואן	קאושינג	6
הולנד	רוטרדם	7
דובאי	דובאי	8
גרמניה	המבורג	9
ארצות-הברית	לוס אנג'לס	10

- א. באיזה אזור בעולם מרוכזים רוב הנמלים הגדולים ביותר? הבא הסבר אחד לריכוז זה. (7 נקודות)
- ב. הסבר שני גורמים פיזיים למיקום נמלים גדולים. (7 נקודות)
- ג. האם הגורמים הפיזיים למיקום נמלים גדולים הם חשובים כיום באותה מידה שהיו חשובים בעבר? נמק את תשובתך. (6 נקודות)

17. מיקום תעשיית ברזל ופלדה

חבל הרוהר (רור) בגרמניה הוא מרכז ייצור פלדה מסורתית, ולעומת זאת תעשיית הפלדה במפרץ טוקיו ביפן היא חדשה וייחודית.

א. לפניך רשימה של גורמי מיקום לייצור פלדה:

- שדות פחם
- מכרות ברזל
- שווקים
- דרכי תחבורה

אילו מגורמים אלה נמצאים בחבל הרוהר, ואילו מהם נמצאים במפרץ טוקיו? היעזר באטלס. (12 נקודות)

ב. הסבר שני חידושים טכנולוגיים שאפשרו התפתחות של ייצור פלדה סביב מפרץ טוקיו. (8 נקודות)

18. גידול חיטה

אוסטרליה וארצות-הברית הן שתיים מיצרניות החיטה הגדולות בעולם.

א. ציין שני תנאים פיזיים שמאפשרים לגדל חיטה בארצות אלה. (7 נקודות)

ב. תאר שני מאפיינים דומים של דרך גידול החיטה בארצות אלה. (7 נקודות)

ג. מהי הסיבה שבארצות אלה מגדלים חיטה בחודשים שונים בשנה? מהו היתרון של מצב זה? (6 נקודות)

גאולוגיה

19. סוגי סלעים והיווצרותם

א. לפניך שתי רשימות: אחת של סוגי סלעים ואחת של שמות סלעים.

העתק למחברתך את הרשימה של סוגי הסלעים, וליד כל סוג סלע כתוב את שם

הסלע המתאים מרשימת שמות הסלעים. (10 נקודות)

<u>סוגי סלעים</u>	<u>שמות סלעים</u>
◆ סלעי משקע (ימיים)	• גרניט
◆ סלעי יסוד (פרץ)	• גיר
◆ סלעים מותמרים	• בזלת
◆ סלעי יסוד (תהום)	• אבן חול
◆ סלעי משקע (יבשתיים)	• שיש

ב. בחר בשני סוגי סלעים, והסבר את תהליך ההיווצרות של כל סוג. (10 נקודות)
/המשך בעמוד 12/

20. מקורות אנרגיה

לפניך רשימה של שלושה מקורות אנרגיה.

— פחם

— נפט

— אורניום

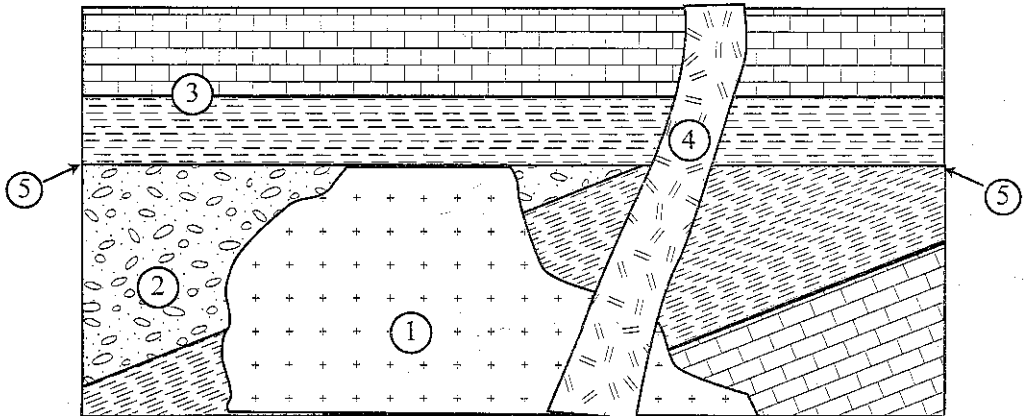
א. בחר בשניים ממקורות האנרגיה, ותאר את הדרך שבה נוצרים ריכוזים גדולים של כל אחד מהם. (14 נקודות)

ב. לכל אחד משלושת מקורות האנרגיה, ציין מדינה או אזור בעולם שהוא מצוי בהם בכמות גדולה. (6 נקודות)

21. ניתוח חתך

המספרים בחתך הגאולוגי שלפניך מציינים שלבים בהתפתחות החתך.

שים לב: המספרים אינם מסודרים על פי שלבי ההיווצרות.

א. סדר את המספרים על פי סדר ההיווצרות של השלבים – מהמוקדם למאוחר. (10 נקודות)

ב. בחר בשני תהליכים שונים שעיצבו את החתך, והסבר כל אחד מהם. (10 נקודות)

גאומורפולוגיה

22. הנהר לנה

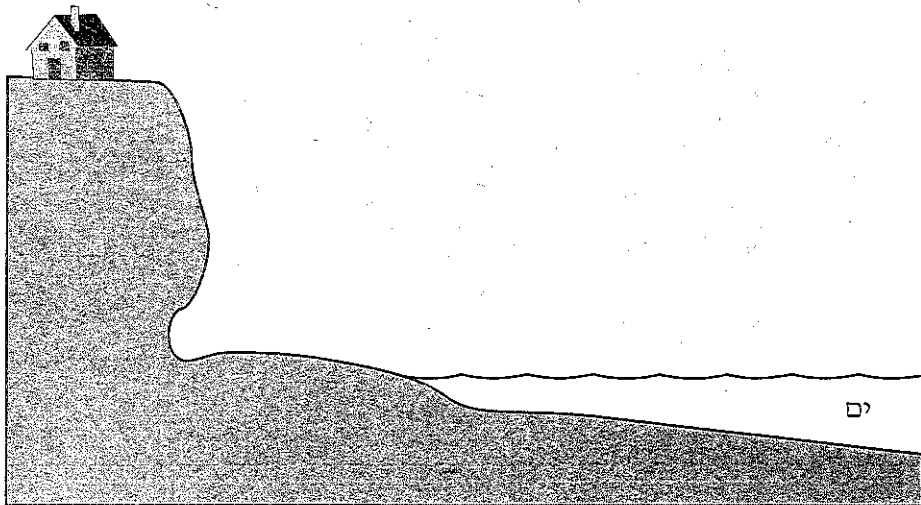
- עין במפה פיזית שבה מופיעה רוסיה, ומצא את הנהר לנה במזרח סיביר.
- א. באיזה אזור הנהר מתחיל, והיכן השפך שלו? מה הם שני כיווני הזרימה העיקריים של הנהר? (7 נקודות)
- ב. חלק את הנהר לשלושה קטעי זרימה, ואפיין כל חלק. (7 נקודות)
- ג. היכן היית ממוקם מפעל הידרו-אלקטרי לאורך הנהר? הסבר את קביעתך. (6 נקודות)

23. עיצוב נוף באזורים מדבריים

- א. ציין שני גורמים עיקריים המעצבים את הנוף באזורים מדבריים. (6 נקודות)
- ב. תאר שני צורות נוף האופייניות לאזורים מדבריים, והסבר את תהליך היווצרותן. (14 נקודות)

24. עיצוב חופי

- א. הסבר את התהליך שעיצב את החוף באיור שלפניך, ותאר את ההשפעה של תהליך זה על האדם. (10 נקודות)
- ב. במקרים מסוימים, האדם משפיע על האצת התהליך (שתיארת בסעיף א). הסבר כיצד. (10 נקודות)

אקלים

25. הרמה הסוב־טרופית

- א. הסבר כיצד הרמה הסוב־טרופית אחראית להיווצרות של רצועת המדבריות העולמית. (10 נקודות)
- ב. הסבר מדוע הרמה הסוב־טרופית משפיעה על האקלים הים תיכוני רק בקיץ. (10 נקודות)

26. אדם, אקלים וסביבה

- רוב החוקרים טוענים שפעילות האדם משפיעה על שינויים אטמוספריים ו/או אקלימיים, הגורמים לשינויים בסביבה.
- א. ציין שני שינויים אטמוספריים ו/או אקלימיים, והסבר כיצד פעילות האדם משפיעה עליהם. (10 נקודות)
- ב. הסבר שתנאי דרכים שבעזרתן מנסים לצמצם את הנוקים לסביבה שגורמת פעילות האדם. (10 נקודות)

27. רוחות

- א. לפניך רשימה של שש רוחות.
בחר בעיקרון למיון הרוחות, ציין את העיקרון שבחרת, ומיין על פיו את הרוחות לשתן קבוצות. (12 נקודות)
- בריזה
  - מיסטרל
  - זרם הסילון
  - הוריקן
  - טורנדו
  - רוחות הסחר (פסאטים)
- ב. בחר ברוח אחת מכל קבוצה שמיינת בסעיף א, והסבר כיצד היא נוצרת (סה"כ – שתן רוחות). (8 נקודות)

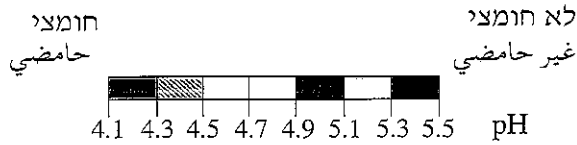
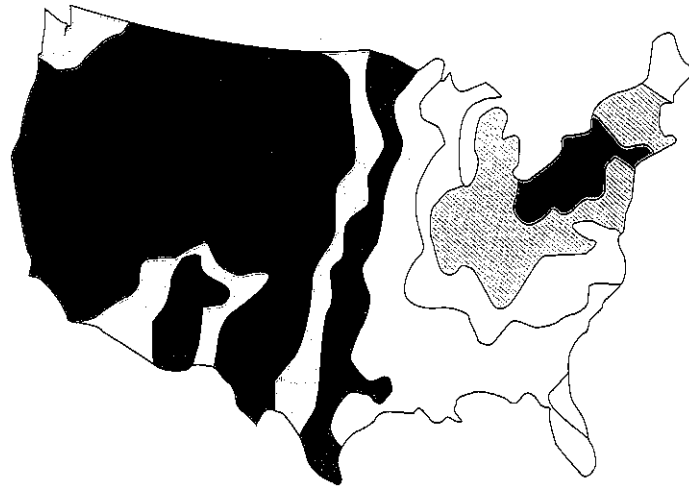
בהצלחה!

נספח: תפרוסת הגשם החומצי בארצות-הברית

(2002)

ملحق: توزيع المطر الحامضي في الولايات المتحدة

(2002)

שים לב: ככל שערך ה- pH נמוך יותר, החומציות גבוהה יותר.

انتبه: كلما كانت قيمة الـ pH أصغر، كانت الحامضية أكبر.